Ч. 179. Львів. четвер, дня 11. (24). серпня 1905. Річник IX.

Передплата на »РУСЛАНА« виносить:

в Австриї:

на цілий рік . . . 20 кор
на пів року . . . 10 кор
на чверть року . . 5 кор
на місяць . . . 1·70 кор

За границею.

на цілий рік . . 16 рублів або 36 франків
на пів року . . . 8 рублів або 18 франків

Поодиноке число по 10 сот.

РУСЛАН

»Вирвеш ми очи і душу ми вирвеш: а не возьмеш милости і віри не возьмеш, бо руске ми серце і віра руска.« — З Руслановых псальмів М. Шашкевича.

Виходить у Львові що дня крім неділь і руских сьвят о 5½ год. пополудни.

Редакция, адміністрация і експедиция »Руслана« під ч. 1. пл. Домбровского (Хорунщини). Експедиция місцева в Агенциї Соколовского в пасажі Гавсмана.

Рукописи звертає ся лише на попереднє застереженє. — Рекламациї неопечатані вільні від порта. — Оголошеня звичайні приймають ся по ціні 20 с. від стрічки, а в »Надісланім« 40 с. від стрічки. Подяки і приватні донесеня по 30 с. від стрічки.

Vigilantibus jura.

(△) Нема найменшого сумніву, що народне шкільництво є для руского народу одною з найважнійших справ, бож оно кладе підвалини народної просьвіти, народної культури і добробиту, а які оно підложить підвалини, така буде й ціла будова. Тимто руска суспільність повинна би більшу, як доси, звертати бачність на народне шкільництво, від котрого у великій части зависима і будуччина нашого народу. Але у нас війшло в звичай вину за занепад або невідповідні успіхи народної школи звалювати лише на всі можливі чинники, а звичайно не зазначує ся, о скілько ми самі в тім завинили. Не хочемо перечити, мов би то міродатні чинники були зовсім безвинні, замітимо однак, що предметова, безпристрастна і з знанєм річи писана критика могла би тут багато помогти і поправити, коли тимчасом напасливі і пристрастні а неоперті не раз на певних основах докори справі більше шкодять, як помагають. Ми все були тої думки, що велика часть вини паде на нас самих, що народна школа не приносить рускому народови бажаної користи, що она не причиняє ся в тій мірі, як би треба сподівати ся, до культурного розвитку руского народу. Однак скілько раз ми на се указували, скілько раз заохочували руску суспільність до більшої дбалости про народну школу, стрічали ся ми кождого разу лише з глупозанєм.

Алеж тепер уже ніхто инший, як само »Діло« в статї »Наші народні школи« підписаній буквою **X.** каже виразно: »нігде правди діти, що до занепаду і польонізациї народної рускої школи велика часть вини паде на нас самих«, що при численних безправях і насильствах, які діють ся, »нераз виступає і байдужність руска, що часто служить підкладом, на котрім такі безправя безкарно уходять«. Автор сеї статї указує, що не тілько по таких містах, як Яворів, Угнів, Буск і майже по всїх містах і місточках замінено давні рускі школи на польскі, але навіть в такім Печеніжині і Пістини руский язик перемінено на польский, ба можемо дочекати ся, що »навіть в такім Космачи або Жабю буде школа для наших Гуцулів з польским язиком викладовим. А причину сеї зміни приписує автор справедливо ось чому — »бо наша інтеліґенция в тих селах і місточках була для справи школи байдужа, не мала впливу на населенє і не хотїла осьвідомити єго о важности науки в рідній мові і о своїх правах. Нераз за школу та інтеліґенция зовсім не дбала, а наші ординарияти анї не поучили, анї не поручили духовеньству звернути увагу на сю для церкви так важну справу. Зіставлено все до волї місцевим чинникам, хоч пильнуй, хоч нї«.

Справдї кождий хоч троха обзнакомлений із справою народного шкільництва і з нашими відносинами в краю і серед рускої суспільности мусить признати, що автор статї згаданої сказав терпку але щиру правду.

Треба іменно тямити, що як в кождій будові, так і в народній школї залежить все від підвалин. А як раз наша суспільність думає навпаки і привикла зглянути ся на справу тодї, коли она уже доводить ся до кінця, коли вже на будинку кладуть крівлю. З жалем треба признати і згодити ся в тім з автором згаданої статї, що місцева інтеліґенция по селах і по місточках з байдужности не допильнувала звичайно справи в долинї і она відтак вийшла на шкоду руского народу. Моглиб ми навести случаї, що місцева інтеліґенция навіть не знає законних постанов що до викладного язика в народних школах, і з того виходить, що не вміє подбати про бережене прав руского народу. Тимто не лишним буде пригадати сї постанови краєвого закона з 22. червця 1867 р. Артикул 1. сего закона звучить: Право становити о викладнім язицї в народних школах служить тим, котрі школу удержують. Артикул II. звучить: Наколи народна школа побирає підмогу з публичних фондів, право становити, котрий з язиків, польский чи руский, має бути викладним, виконує громада спільно з властию шкільною краєвою в той спосіб, що ореченя громади підлягають затвердженю власти шкільної краєвої.

В нашім краю майже всї школи народні побирають підмоги з публ. фондів (значить, що майже ніяка школа з виїмкою напр. львівских шкіл, котрі удержує сама громада, не є удержувана виключно громадскими або приватними засобами), тимто артикул 2-ий має тут приміненє. Репрезентация громадска, значить рада громадска ухвалює отже, який має бути язик викладний в школї, а краєва рада шкільна сю ухвалу затверджує. Наколи отже місцеві чинники рускі не допильнують справи і доведуть до того, що навіть там, де значно переважна часть дїтий руских в школї, громадска рада ухвалить завести замісць руского язика польский, що при теперішній загорілости часто трафляє ся, тодї навіть в таких містах як Печеніжин або Пістинь входить польский язик викладний в школї, наколи ухвала відбула ся формально. Тимто наша інтеліґенция повинна пильно дбати про те, осьвідомлювати населенє о значіню матерної мови в науцї і просьвітї і на місци запобігати, щоби до таких ухвал не доходило. Ординарияти повинні поручати духовеньству, щоби пильнувало школи і шкільних справ, бо лише тим способом схоронимо ся від всякої шкоди, наколи будемо бачно пильнувати наших прав.

Коронна рада в Ішлю.

Вчера о год. 1 по полудни розпочала ся під проводом цїсаря в цїсарскій вілї конференция, в якій взали удїл три спільні міністри: ґр. Ґолуховский, ґен. Пітрайх і бар. Буриян, а також оба президенти міністрів бар. Ґавч і бар. Феєрвари. Наради тревали до год. ½ 5 по полудни і відносили ся до ситуациї, витвореної угорским пересиленєм, а межи иншими до квестиї дальшого веденя переговорів в справі торговельних трактатів. Повзято доконечні ухвали на случай, коли би до часу зібраня угорского сойму не наступило розвязанє угорского переселеня. Супротив відомостий, розширюваних деякими дневниками так краєвими як і заграничними, належить ствердити, що в поглядах міродатних кругів на військову квестию в Угорщинї не наступила ніяка зміна.

По укінченю засїданя коронної ради, цїсар приняв єще раз бар. Феєрварого на авдиєнциї. Бар. Феєрвари перебуде єще через нинї в Ішлю і буде нинї єще раз на авдиєнциї у цїсаря. Має сюда прибути також угорский міністер справедливости.

N. W. Tagblatt доносить, що цїсар згодив ся на всї пропозициї бар. Феєрварого. Коли найблизша сесия знов зійде на нічім і не доведе до путя, то сойм стане відрочений, а переговори о торговельні трактати доведуть ся до кінця без співудїлу Угорщини. Феєрвари розвяже угорский сойм, а нові вибори відбудуть ся вже на підставі загального права голосованя.

Праса про манїфест.

Розуміє ся, що праса цїлого цивілїзованого сьвіта живо занимає ся »наймолодшою конституциєю« — коли взагалї установленє думи заслугує на таку назву. Бо по правдї оголошеному царскому указови не достає найголовнїйших ціх конституанти, як свобода печати, пошанованє особистої, домової, листової свободи, свобода переселеня, відвічальність міністрів перед палатою заступників народа, нетикальність посольска і т. д. Царский указ про установленє »ґосударственної думи« має свою вагу більше своєю квантитативностию чим квалїтативностию, що іменно сто двайцяти мілїонам людий дає спроможність здобувати на леґальній дорозї сю свободу, в якої оживлюючім теплї жиють і розвивають ся нинї вже всї народи цивілїзованого сьвіта. Для незмірної териториї російскої імперії починає ся нова доба борби, старань, розвою і здобутків, — при чім сили гартують ся, виробляє ся сама сьвідомість, почутє горожаньских обовязків, взаїмна контроля і взаїмна амбіция станути культурно як найвисше, та як на найширших підставах — на цїлім народї. А того всего до тепер не було в Росиї і не могло бути під всемогучою а так недолужною і шкідною опікою нагайки.

За далеко завело би нас збирати поодинокі голоси, хотяйби найголовнїйших орґанів заграницї. Відповідно до свого становиска, чи більше консервативного чи радикальнїйшого — они більше або менше зазначують вдоволенє з факту, про який єще перед кількома днями заледви можна було мріти. Однак як дуже влучну характеристику позволимо собі навести уступ з »Vossische Zeitung«, в якім зібрано всї ті кручки, якими капітулюючий автократизм бажає ограничити свободу представителїв російских народів. Отжеж передовсїм підносить згадана часопись сю

характеристичну обставину, що міста, які завсїгди і всюди репрезентували собою поступовійший елємент, висилають до думи тілько 28 представителїв, при чім виборчий цензус для них є дуже високий (13.000 зглядно 15.000 рублїв). Дума буде тілько дорадчим тїлом, а межи нею, а царем стане єще давна «державна рада», від якої належить судьба ухвал думи. Проєкти законів, які нарушали би о підстави істнуючого державного «ладу» не можуть бути вношені, внаслїдок чого парляментарний розвій думи і держави вже a priori дуже утруднений. Вправдї буде свобода слова і осуду в думі, однак оголошуванє промов дневниками є ограничене деякими услівями.

По сїй загальній критицї каже дальше «Voss. Ztg.»: Можна би сказати, що лїпше се, як нїчо, що на початок треба на сїм поперестати, однак чи є певність, що того небогато остане задержане для народа? Де є запорука, що приреченє щорічного скликуваня думи стане дотримане? Хто може твердити з цїлою рішучостию, що бюрократия змушена тепер до уступок, не грає тілько з народом жмурка? Доки цар не зложить присяги на конституцию, остане она марним даром, який можна в кождій хвилї відкликати. Оголошений рівночасно царский манїфест виразно застерігає, що народна дума є отворена при застереженю „автократичної власти", а се значить, що дума зависить від царскої ласки. Нових прав указ про думу не дав російскому народови, царска воля є і на дальше рішаючою в державі.

Стілько нїмецкий орґан, а в вариянтах повторяють се і всї инші, винявши социялїстичні орґани, які зі становиска широких мас робучого люду відказують виданому указови про думу всякого значіня і заповідають аж тепер масову і активну акцию ошуканого люду. Більше обтимістично настроєні дневники підносять зворот з манїфесту царя, в якім сказано, що царска воля бажає бути завсїди в єдности з волею народа і опираючи ся на тих словах, твердять, що дума се не послїдне царске слово в ходї конституцийного розвою Росиї.

На всякий спосіб в Петербурзї повстала тепер трибуна, де всї підбиті Росиєю народи з усїх кінців імперії вишлють своїх заступників, які будуть мали спромогу піднести жалї і болї потреби і жаданя своїх земляків. Їх голос буде з силою єрихоньских труб валив мури бюрократичної самоволї, заскорузлости, перекупности, буде кликав о справедливість, о ратунок для покривджених, о сьвітло для потапаючих у тьмі невіжости. Плекаймо надію, що і український народ вишле туди достаточне число своїх представителїв, котрі сильним словом сьвятої правди розібють кайдани, які наложено на українську мову і письмо і тим самим покладуть підвалину до дальшого розвою українського народа.

Перші лїта народного шкільництва
за панованя Мариї Тереси.

(Конець).

В Відни деякі совітники рішились в справі Русинів і Вірмен перейти до порядку дневного, лишити їх власній судьбі. Фельбіґер, творець і орґанїзатор народного шкільництва в Австриї виступив рішучо проти сего. Висказав він гадку, що катехізми мусять бути зладжені відповідно до обрядів і мають бути одобрені своїми консисториями. В менше численних місцевостях можуть бути уладжені мішані школи, до котрих ходили би дїти всїх трех обрядів, де би заходила потреба, але релїґії повинні учити ся осібно.

Ся справа тягла ся довго, тимчасом старали ся виповнити другу часть порученя, с. є 9. вересня 1775 отворено в забудованю бувшої колеґії єзуїтскої нормальну школу. Першими учителями були вислані до Капліту кандидати, а то Гверін, яко катехит і провізоричний директор, Плят до силябізованя, читаня і писаня а Вогльфейль для правописи і рахунків, а пізнїйше присланий з Відня Йосиф Геймцемани для нїмецкої і латиньскої мови, ґеоґрафії і історії. З кінцем сїчня 1776 установлено ще одного учителя Антона Вельца до науки писаня.

На весну 1776 року наступила орґанїзация галицкої шкільної комісиї з радником ґубернїяльним Жигмонтом ґрафом з Галленберґ, яко презесом, а обома радниками Францом, Йосифом Кнопом і Корандою, яко асесорами.

Доперва 15. марця 1777, тож більше як в два лїта, коли проєкт патенту відійшов з ґубернії у Львові до Відня, позволила ческо-австрийска надвірна канцелярия проєкт свій подати до відомости у Львові.

В патентї сїм сказано, що $^2/_3$ части населеня краю становлячі Русини не мають бути усунені від користаня зі шкіл, але щоби порядок шкільний в Галичинї всюда, тож і з огляду на обряд латиньский і вірменьский рівномірно був узглядненний. Школи нормальні, головні і тривіяльні маєсь заводити во всїх містах і селах краю, а насамперед у Львові, аж доперва коли виобразує ся достаточне число учителїв по містах, а відтак по селах. Що до катехизмів, то латиньскі, уживані в краях австрийских, можна би наразї завести в школах галицких, греко-католицкі і вірменьскі на разї зіставити дотепер уживані в поодиноких диєцезиях, а для введеня одностайности видати новий катехізм, котрий би міг уложити який учений монах Василиянин.

Перестерігаючи сих приписів всї три обряди можуть користати з порядку шкільного, де би до одної школи ходили дїти всїх трех обрядів, то для дїтий кождого обряду повинно ся визначити по дві годинї на науку релїґії. Аби духовеньство могло співдїлати в справах шкільництва, то епископи повинні подбати, аби духовеньство познакомило ся з порядком шкільним.

На підставі засадничих точок мало ґубернїум уложити патент для устрою шкіл в Галичинї і предложити поновно до Відня.

Справа проволїклась, але школа нормальна во Львові розвивала ся до 1778 р. під управою Гверіна. Коли сей задля недуги очної уступив, обняв управу сьвітский сьвященик з Моравії Іван Гофман. На підставі справозданя ґубернії, з 11. цьвітня 1781 не було крім Львова жадної управильненої школи. Як ґраф Врбна подає, що причиною сего було переповненє ґубернії всякими справами. Радники ґубернїяльні Кноп і Коранда були перетяжені другими справами урядовими і не могли занимати ся справами шкільництва, концепіст Цех був неприсутний, або уживали єго до других справ, так що ґраф Галленберґ був презесом, асесором, референтом і концепістою в однїй особі, а навіть мусїв сам переписувати, бо другі справи занимали весь час помічних урядників.

Року 1780 звиджував співуправитель цїсар Йосиф II. Галичину і пересьвідчив ся, що в справах шкільництва майже нїчого не зроблено, тому вийшло поновно розпорядженє поновлене: «Направа шкільництва і розширенє шкіл».

Не без ваги є і справа мови в Галичинї, бож она лучить ся тїсно з шкільництвом.

В західних краях нїмецко-славяньских введено по школах народних науку мови нїмецкої, осторожнїйше приступовано до питаня язикового а Галичинї. Радник ґубернїяльний v. Коранда в предложених проєктах надворній канцеляриї а принятих і затверджених через цїсареву звернув увагу, аби науку мови нїмецкої в Галичинї вводжувано постепенно.

Мало ся звертати увагу на науку нїмецкої мови нетілько в істнуючих ґімназиях і в школах головних, а дбати особливо о се, аби шляхта призвичаювала ся до сеї мови і виучувала ся єї а то тим більше, що від хвилї ревіндикациї вводжувано уживанє мови нїмецкої нетілько в полїтичних урядах, але і в судах.

Не забувано однак і на мову краєву, однак з початку лишень польску а при називаню шкіл в Галичинї усувано назву «нїмецкі школи». Не усувано з ужитя книжок і научаня бодай в початках в мові народній. До науки мови народної мало ся уложити книжки після найлїпшого диялєкту мови народної.

До науки мови нїмецкої установлювано учителїв, котрі закладали осібні школи, або придїлювано їх до закладів «яко учителїв нової нормальної методи і нїмецкої мови». На разї стреміли до введеня нїмецкої мови в містах і в королївских ґімназиях, а одностайність що до викладової мови нїмецкої мала наступити, коли молодїж перейде з зреформованих шкіл нормальних до ґімназиї.

Стирались тепер два змаганя а то початкове научанє в мові польскій і розширюванє уживаня мови нїмецкої. Першого напряму боронила ческа надворна канцелярия виходячи з засади, що нетілько не є хосенне, але навіть шкідливе накидуванє в Галичинї силою науки нїмецкої мови. Доказувано, що релїґії, добрих обичаїв і прочих предметів можна зарівно добре виучити по польски як і по нїмецки а було би се тілько перепоною в улучшеню шкіл, наколиб реформу а радше орґанїзацию шкіл получено з примусом в справах мови. Правительство згодилось на сей погляд, але мало також узглядняти ся і другий напрям. Барон Гаґлєр висказав, що уважає введенє мови нїмецкої в школах галицких зарівно за конечне, як і на Угорщинї.

Хотяй відтак по школах введено викладову мову нїмецку, то лишилась наука мови польскої через довший час, а Русини доперва запобігали у правительства введеня по школах науки і мови рускої.

В Самборі.

Т. Біленький.

Ситуация в Росиї.

Оголошенє указу про установленє «ґасударственной думы» нїкого не вдоволило. Вправдї ілюміновано в день оголошеня указу Москву та вивішувано фани і в деяких инших містах, однак се стало ся на припорученє полїциї. Населенє приймило взагалї заповідь думи або зовсїм апатично, або з недовірєм, знаючи, що она в нїчім не змінить дотеперішних відносин. Російска праса, якій позволено зовсїм отверто висказати ся про сей новий державний акт, піддає єго нищачій критицї. Навіть умірковані конституционалїсти не можуть оперти ся вражіню заводу, яке зробила на них уступка царя. Не улягає квестиї — підносять они — що хотяй голосованє буде тайне і посредством жеребів (що єще до тепер не вияснено, в який спосіб на кандидатів можна голосувати при помочи жеребу — *Ред.*), то всеж таки низше чиновництво не занехає впливати ріжними штуками на мало сьвідомих виборцїв, так що навіть до будучого складу думи не можна мати довіря.

Революцийнїж социялїстичні партиї приняли указ про думу як глум і обиду суспільности, яка серьозно стремить до здобутя конституцийної свободи. Царский указ має стати для них точкою виходу до нової, енерґічнїйшої, завзятої борби. Сотки писем, відозв так російских, як польских революцийних партий появили ся і ширять ся між робітниками і війском. В Петербурзї зробило велику сензацию, що арештовано там секретаря мінїстерства внутрішних справ за єго „революцийну" дїяльність. Не тілько між чиновництвом, але і між військовими ширять ся симпатиї до поборників конституциї, та пропаґанда за їх чинним удїлом в сїй борбі, а улекшує сю пропаґанду невдоволенє, яке панує між козаками з тої причини, що їх уживають заєдно до полїцийної служби при розрухах і страйках населеня.

Однак нїгде революцийний рух не приняв таких грізних розмірів, як в Польщі, а специяльно в Варшаві. Там на дїлї рядять тепер социялїстичні терористи. Они накладають контрибуциї на населенє в формі складок на революцийний фонд, забирають державні каси оружними нападами, приводять до руїни промисловцїв орґанїзациєю страйків і так само застановляють комунїкацию зелїзниць, они виконують наглі суди над полїциєю і чиновниками, над злодїями і доносчиками. Однак всї ті насильства, сповнювані немов то в імя свободи і поступу надоїли навіть самим Полякам, яким певно є пожадані всякі заворушеня і непорядки в Росиї. «Сей безнастанний тероризм — пише один з польских дневників — сей постійний несупокій, се викликуванє без кінця социялїстами страйку, то на знак жалоби по страченю Окшеї (убийника полїцмайстра), то на знак жалоби по масакрі в Білїмстоцї, то вкінци задля демонстрациї против у-

казу про думу зачинає випроваджувати суспільність, улягаючу дотепер слухняно команді социялїстів, з рівноваги і чимраз сильнїйше підносять ся голоси, що тероризм треба відперти силою. Межи робітниками, не належачими до социялїстичних партий, приходить чимраз частїйше до бійок, а роздратоване населеня, яке мучать заєдно страйками і забуренями, наносячи єму великі страти, є таке велике, що заходить обава, аби не прийшло до надзвичайно кровавої стрічи межи социялїстами а населенєм яке не хоче підлягати їх команді».

От до чого доводить, коли до верховлади беруть ся люди, не маючі до того жадної компетенциї — до братоубийчої борби! Тимчасом, здає ся, погодить їх „той третий“, який завсїди користає, де двох возьме ся за чуба. Як телеґрафують з Варшави, ґенерал-ґубернатор Максимович оголосив вчера над Варшавою стан облоги, а що гірше, суспільність приняла се заряджене без ропоту, а навіть з вдоволенєм, бо «вже годї було дальше витримати». В сей спосіб небачна загонистість очайдухів, потонувших в социялїстичних теориях і анархістичній практицї, замість сьободї — отвирає широко двері реакциї і полїтичному гнетови.

Мирові переговори.

Заповіджене на вчера пополудни засїдане мирової конференциї відрочено — як доносить ранїшня телеґрама — до нинї. За причину подають, що секретарі не успіли єще виготовити протоколів. Що до тих протоколів довідують ся Hamburger Nachrichten з Петербурга, що російске правительство має намір оголосити їх, як і депеші, вислані межи Вітим, а царем, щоби доказати, що Росия справдї бажала мира.

Що до японьских уступок, довідує ся бюро Райтера в Портсмуту, що Японцї зложать нинї заяву, що готові зречи ся артикулів X. і XI, однак що до жадань артикулів V. і IX. нїяк відступити не можуть. Віте чекає єще на дальші інструкциї з Петербуга, а сам заняв таке становиско, що супротив него мир був би зовсїм неможливий, а навіть підозрівано російску делеґацию о брак доброї волї.

Именно заявив Віте, що Сахалїн Росия згодила би ся віддати, однак під условєм, що Японцї не будуть єго фортифікувати, бо інакше Владивосток стратив би своє значінє. Що до до ограничень военної фльоти на Східнім морю то Росия не може приняти такого услівя, яко понижаючого для себе, бо ті моря є отверті і кождій нациї вільно там держати ескадри в довільній силї.

Тим менше є оправдане жаданє Японцїв що до видачі кораблїв, інтернованих в невтральних пристанях — оно противить ся міжнародному праву. Коли Камура підніс, що ті російскі кораблї тільки з конечности роворужили ся, бо японьска погоня була так близько, що російскі команданти не мали иншого виходу, щоб єї уникнути, відповів Віте, що внутрішні мотиви російских командантів нікого нїчо не обходять. А вже жаданє военної контрибуциї — після Вітого — є прямо сьмішним і обурюючим. Контрибуциї можна жадати тодї, коли заняло ся територию неприятеля, а проф. Мартенс виказав подрібно на всесьвітній історії, що тільки в таких случаях побідник мав силу і право вимочи контрибуцию. Тимчасом Японїя єще жадної російскої териториї не заняла. Впрочім Росия нікому не платила контрибуциї, навіть тодї, коли Наполеон заняв був Москву.

Супротив такого відпорного становиска шанси заключеня мира стояли вчера дуже слабо. Навіть підняте посередництво Рузвельта не поліпшило їх, бо показало ся, що американьский президент крім личного впливаня до згоди на заступників обох сторон не хоче, чи не може стягнути справи мира анї до себе, анї до мирового суду, анї до трибуналу в Газї, бо обі сторони рішучо опирають ся вмішуваню третих в їх обосторонні переговори. Відрочене о один день рішаючого засїданя викликало більше оптимістичний настрій, хотяй він на нїчім більше не опирає ся, як на звістцї, що мають надійти якісь нові інструкциї так з Токіо, як і з Петербурга.

Новинки.

— **Календар**. В четвер: руско-кат.: Евпла, Клявдиї; римо-кат.: Вартоломея. — В пятницю: руско-кат.: Фотїя і Аникити м.; римо-кат.: Людвика кор.

— **Цїсар** удїлив зі своїх власних фондів громадї Щутків, чесанівского повіта 150 К запомоги на докінчене будови церкви.

— **Краєва рада шкільна** перенесла учителїв (учительки): Льва Ряшівского з Каньчуги до Чесанова, Мих. Малиша з Андрихова до Ст. Самбора, Каз. Длуґошівну зі Стрия до Золочева, Ядв. Мохнацку зі Золочева до Стрия, Олену Голубовичеву з Заваля до Карлова, Кар. Лучиньску з Репужинець до Чернелицї, Мар. Пінкасівну з Курдванівки до Скоморох, Мар. Ґуставову зі Щепятина до Журавцїв, Ів. Берната з Лопухової до Білки, К. Плонку з Дубови до Лопухової.

Кр. рада шк вилучила громаду Лопушну, рогатиньского округа, з круга школи в Підвисокім і утворила там 1-кл. школу; — отворила 4 кл. школу жін. в Стрию, 2 кл. міш. школу на передмістю «Заплатин» в Стрию і 1-кл. школу в Сїнявцї, чесанівского округа.

— **Отворенє нового зелїзничого шляху**. Частковий шлях зелїзничий Стрілки-Топільниця-Сянки ц. к. зелїзницї державної Львів-Сянки-австр-угорс. Границя зі стациями зглядно пристанками: Стрілки, Топільниця, (теперішна кінцева стация шляху зелїзничого Львів-Стрілки-Топільниця), Ясениця замкова, Розлуч пристанок особовий, Явора, Турка над Стриєм (н/С), Яблінка нижня, Соколики і Сянки (будуча стация гранична з корол. угорскими зелїзницями державними) буде дня 24. серпня відданий до публичного ужитку, причім отвирає ся стацию Ясеницю замкову Явору, Турку над Стриєм, Яблінку нижню, Соколики і Сянки для цїлковитого руху, а пристанок Розлуч тілько для руху особового і пакункового, при чім карти їзди будуть продавані в пристанку а експедиция пакунків відбуватись буде за доплатою в стациї відбираючій. Стация Сянки отворена тепер тілько тимчасово аж до відкликаня. Рівночасно отвирає ся частковий шлях Самбір-Стрілки Топільниця також для перевозу товарів пальних. З повисшим днем зносить ся дотеперішний розклад їзди на частковім шляху зелїзничім Самбір Стрілки-Топільниця а входить в житє новий розклад їзди для цїлого шляху зелїзничого Самбір Сянки, котрий є уміщений в дописних оголошенях і в додатках до стїнного і кишеневого розкладу їзди.

— **Стараня Українцїв** о зрівнанє прав української мови з російскою не устають. «Кіевск. Откл.» доносять, що «головна управа землї» в Петербурзї одержала мемориял від полтавского товариства сїльского господарства в справі зрівнаня української мови звеликорусскою. Мемориялу жадає: 1) зміни обмежень з 18. мая 1876 р. і 8. жовтня 1881 р., 2) повного зрівнаня укр. мови з великорусскою в слові, письмі і при викладї в низшій школї, 3) заведеня науки малоруского язика, яко окремого, в середних і висших школах.

— **В Катеринославі**, київскої ґубернії, засновано нове товариство п. н. «Екатеринославское литературно артистическое украинское общество». Оно поставило собі метою помагати духовному розвиткови українського народа через піддержуванє української лїтератури і штуки, збиранє і розповсюджуванє виробів української творчости і удїлюванє помочи членам дїяльним около розвитку товариства.

— **Конкурс** на принятє 10 учениць до дївочої бурси в Коломиї, під управою тов. «Руский Жіночий Кружок» на рік шкільний 1905/6. Оплата місячна виносить 20 К і 1 К на пранє з гори. Кожда учениця має мати 6 сорочок і прочу відповідну скількість біля, 4 простирала, 4 пішевки, 4 ручники, 3 суконки (з тих одна темно-сива або темно ґранатова) сїнник, подушку, ковдру і коцик до накриваня ліжка. Зголошеня просимо надсилати на руки п. А. Сроковскої, настоятельки бурси, ул. Гетманьска, дім д-ра Кульчицкого. До поданя треба долучити: 1) добре шкільне сьвідоцтво (лихі не будуть узгляднені), 2) сьвідоцтво убожества, 3) сьвідоцтво лїкарске, 4) декларацию родичів або опікунів, що будуть точно за удержанє платити. — *Видїл*.

— **Дрібні вісти**. Кваліфікацийні іспити на учителїв народних шкіл перед іспитовою комісиєю в Станиславові почнуть ся дня 25. вересня с. р. Поданя можна вносити до 12. вересня. — В Черци коло Рогатина згоріло дня 17. с. м. 18 мешкальних домів і 23 господарских будинків.

Всячина.

— **Гуцульскі вироби металеві**. Гуцули уживають переважно богато прикрашеної збруї, як: стрільб, пистолетів, ножів, топорців; прикрашують також всї знаряди, доповняючі їх узброєнє, як: порошницї, торби, пояси і т. і. Від других верховинцїв Гуцули ріжнять ся замилованєм до прикрас металевих, що їх самі виробляють. Мосяж, приближений своєю барвою до золота, найбільше їм подобає ся; не дивно отже, що вони високо цїнять промисл мосяжників. Гуцул мосяжник отже пишає ся немало своєю вправностию в промислї мосяжничім. До сьвяточного строю Гуцула необхідною є дзьобенка, т. є торба, ткана взористо, вишивана ґальонами, кутими металевими ґузиками і порошниця зроблена або з дерева або з рогу, богато прикрашена дротом або бляхою посяжною. Дзьобенка і порошниця перевішені навхрест на груди; порошниця висить на ременю, набиванім густо цьвяшками, а дзьобенка на широкій вовняній взористій тасьмі. Цьвяшки, котрими набивають ремені, бувають з відворотної сторони нїтовані циною або оловом, а щоби сорочка не поплямила ся, підшивають з під споду ірхою. Крім дзьобенки і порошницї належить до сьвяточного строю ташка, то є шкіряна торба, покрита мосяжною бляхою, або набивана мосяжними цьвяшками і иншими такими оздобами. Она служить до переховуваня гроший, або також за сховок на люльку мосяжну, кремінь і кресило. За поясом носять Гуцули острий ніж в прикрашеній похві; часто також і пистолет. Люфка і окова пистолету суть мосяжні, окладини замку томбакові, оправа деревляна, багато оздоблена і набивана мосяжними дротиками і цьвяшками. Звичайні пистолети мають люфки зелїзні, оправу деревляну, окрашену мосяжем. Гуцул в сьвяточнім строю має в руках топорець мосяжний. Деревце єго деревляне обложене піле або що найменше в горішній части бляхою мосяжною, або гладкою або вибиваною взористо; часто буває деревце прикрашене вбитими покрученими і сплощеними дротиками мосяжними. Переважну часть того всего виробляють Гуцули самі. Головними огнищами гуцульских виробів є: Жабє над Черемошом Чорним, Брустури коло Космача, Яворів і Соколівка. Також і в Ямнї над Прутом і в Ворохтї виробляють мосяжні предмети, хоч на менші розміри. Спосіб відливаня і вироблюваня тих предметів і прикрашень є простий. Модель з металю або також і з дерева, облїплює ся глиною, змішаною з товченим вугльом. Форму тоту глиняну розтинає ся відтак на менші або більші кусні (після предмету, який має ся виробити), сушить ся або випалює на вільнім огнї, дома або в полї, найчастїйше на полонинї, де Гуцули випасають худобу. По випаленю складають ся поодинокі части форми в одно, облїплюють з верха верствою глини, і те все випалює ся по раз другий. Тепер вливають у форму через отвір, нароком зіставлений, розтоплений мосяж; потому розбивають форму, і горячий відлив кидають у воду для гартованя. Потому очищують і обпиловують відлитий предмет, вибивають на нїм кільця, лїнії, зиґзаки, викручують всїлякі отвори і заглубини — і предмет готовий. (Поступ).

— **Населенє м. Київа з переписи в 1897. року**. Аж по 8-ох лїтах від послїдної переписи населеня в Росиї подають тамошні ґазети вістки про населенє поодиноких міст Росиї. Місто Київ числило тодї 247.723 душ населеня (зросло в двоє від попередної переписи в 1874. роцї, коли мало 123.697 жителїв). В тім числї було 135,123 мужчин і 112.600 женщин. На місто припадало 219.452 жителїв, а на передмістя 15.987. Все населенє Київа творило 39.641 господарских одиниць, з чого 23·38% належало до родин, зложених з двох осіб. Після народности було 54·20% Москалїв, 22·23% Українцїв (Малорусинів), 12·08% Жидів і 6·69% Поляків. Жителями Київа були переважно міщани в 39·48%, селяни займали 39·16%, а дворяни і урядники 12·64%. З порівнаня дат переписи в 1874 і 1897 рр. видно, що процент безженних і незамужних значно підріс (з 27·02% в 1874 на 34·24% в 1897), а процент супружеств зменшив ся з 36·83% на 33·82%. Число грамотних по переписи в 1897 р. виносить 55·38% всего насесеня (137·194 душ), а в 1874 р. виносило 44·71%. Отже за 23 лїт процент грамотних підніс ся о 10·60%. Висший процент грамотних є між молодїжию в віцї від 10 до 19 лїт. Особливо високий процент грамотних є між Поляками (77·38%), а на прочих припадає 53·25%; на Жидів 52·13%. З загального числа грамотних 30·058% одержало образованє висше як в народних школах, що становить 30·058% всїх грамотних. Осіб з самостійним занятєм було 59·41%, причім на 100 осіб з самостійним занятєм було 68·32 осіб, що жили з працї їх рук. Головним занятєм мужчин в Київі були: денні зарібки, промисл, торговля і кравецтво, а женщин: домашна услуга, торговля і кравецтво.

— **Новий будинок в Ватиканї**. Італїйскі часописи доносять, що Сьв. Отець має намір побудувати в північно-східнім кутї ватиканьскої териториї близько Бельведеру великий будинок. Пляни і кошторис в квотї 800.000 лїр вже оброблено і затверджено. Сей будинок є призначений на мешканє кардинала-секретаря стану і инших папских достойників, та численної служби з родинами. Служба мешкала доси в головнім ватиканьскім будинку недалеко папских апартаментів, а через те на сходах і подвірях палати панував непожаданий рух служби. Крім

того цінним музеям ватиканьским грозило небезпеченьство пожару від сусідних приватних помешкань.

Телеґрами

з дня 24. серпня.

Париж. Figaro доносить, що папа займає ся опрацьованєм важного акту, в якім подасть французским епископам і духовеньству раду, як мають дальше поступати по переведеню розділу Церкви від держави.

Петербург. Дневники доносять з Кутаісу, що вояки замордували перед фронтом свого полковника Сидецкого.

Танґер. Бюро Райтера доносить, що французский посол в Фезї вручив марокканьскому правительству ноту з рішучим жаданєм випущеня на волю французского капітана, упровадженого онодї, та покараня виновників і відшкодованя. Єсли нота остане без успіху, то Франция обсадить котрусь з точок на границі альжирскій або вишле фльоту на демонстрацию перед марокканьскі порти.

Задар. Краєвий видїл в Дальмациї одержав від правительства повідомленє, що в другій половині вересня буде скликана соймова сесия.

Colosseum
в пасажи Германів
при ул. Соняшній у Львові.
від 16. до 1. вересня 1905.
Нова сензацийна проґрама.

Щоденно о 8. год. вечер представленє. В неділї і сьвята 2 представленя о 4. год. попол. і о 8. год вечером, Що пятниці **High-Life** представленє. Білєти вчаснїйше можна набути в конторі Пльона при ул. Кароля Людвика ч. 9 З купленим білєтом на фотелї, льожі і І-рядні крісла можна їхати даром на представленє омнібусами Кольосею, які ждуть коло Віденьскої Каварні.

Ярослав Лопатиньский.

Русалка,
вальс на фортепян.
— Ціна 2 К; голоси на орхерстру 3 К. —

Моя думо...
Слова І. Гаврилюка.
Пісня про сопран або тенор. — Ціна 1 К.

Набути можнТ у всїх книгарнях; головний склад в Книгарни товариства ім. Шевченка у Львові ул. Театральна ч. 1.

Композициї Ярославенка на фортепян

„ЛЮБОЩІ“
вальці по К 1·50,

І-ший Народний Марш
по К 1·00

продають ся по всїх книгарнях у **Львові** і в **Перемишлї**, в **Станиславові** у Штавдахера, в **Чернівцях** у Пардінього, в **Самборі** у Гайзіґа в **Тернополи** у Комоневского і в **Коломиї** у Оренштайна.

Лев Лопатиньский.

Сольо терно
оповідане з льотерийних пригод. - - - - - -
— Ціна 30 сот. —
Набути можна в Ставропигійскій книгарни.

Товариство взаїмного кредиту
„Дністер“
стоваришенє зар. з обмеженою порукою у Львові (Ринок ч. 10)

приймає **вкладки** до опроцентованя на **4** прц. і оплачує за вкладчиків податок рентовий; для ощадженя коштів посилки можна присилати гроші чеками Щадниці почтової; вкладати може кождий, навіть і нечлени; на жаданє звертає ся вкладку кождого часу, навіть без виповідженя (за ескентом).

ПОЗИЧКИ уділяє »Дністер« своїм членам на **6** прц. сплату гіпотечних позичок розкладає ся до 15 літ; при 30 ратах ½-річних виносить рата амортизацийна (на капітал і відсотки) **5%**; до позичок вимагає ся першої гіпотеки або доброї поруки.

На парцеляцию і купно більших обшарів треба звертати ся за позичками до »Дністра«.

Членами можуть бути тільки члени обезпечені в »Дністрі«.

Чистий зиск розділяє ся межи членів яко дивіденди від уділів і на добродійні цїли. — Дотепер уділив »Дністер« на церкви, бурси, школи і т. д. **31.738 К.**

Стан фондів Товар. кредитов. „Дністер“ 31/12 1904

Вкладки:	1,783.673 К.
Уділи членів:	133.117 К.
Ф. резервовий і ин.:	26 576 К.
Позички уділені:	1,616.402 К.
Цінні паперд:	123.627 К.
Льокациї:	169 456 К.
На рах. біжучім:	81.938 К.

Ц. к. упр. гал. акц.
Банк Гіпотечний

Відділ депозитовий

принимає вклади і виплачує завдатки на рахунок біжучий, принимає до переховання паперп вартісні і дає на них завдатки.

Крім того впроваджено подібно як в інститу[illegible]их т. зв.

Депозити сховкові
(Safe Deposits)

За оплатою 50 до 70 корон річно, депозитар дістає в сталевій касї панцирній сховок до виключного ужитку і під власним ключем, де безпечно і дискретно переховувати може свої майно або важні документи.

Під тим взглядом поробив Банк гіпотечний як найдогіднїйші зарядженя.

Приписи дотично того рода депозитів одержати можна безплатно у відділї депозитовім.

Всї календарі і часописи можна набувати в »Сокільскім Базарі«.

Тутки і паперці СОКІЛ **можна набувати в „Сокільскім Базарі“ у Львові і у всїх торговлях в краю.**

Розклад зелїзничих поїздів від І. мая 1905. (Час середно-европейский).

о год.	Приходять до Львова (головний дворець):	о год.	Відходять зі Львова (головний дворець):
6·00	з Кракова, Берлїна, Відня, Праги, Хирова	6·15	до Іцкан, Яс, Потутор, Керезмезе, Чорткова
6·10	з Іцкан, Чорткова, Калуша, Делятина (чер. Коломию ⅙—³⁰/₉ вкл. в нед. і сьвята), Керезмезе	6·30	до Підволочиск, Київа, Одеси, Бродів, Гусятина,
		6·55	до Яворова
7·20	з Підволочиск, Одеси, Київа, Бродів	7·30	до Лавочного, Пешту, Калуша, Борислава
7·29	з Лавочного, Пешту, Борислава, Калуша	**8·25**	**посп.** до Кракова, Відня, Берлїна, Праги,
7·50	з Рави рускої, Сокаля	8·35	до Кр кова, Відня, Праги, Осьвенціма
8·05	з Станиславова, Жидачева	9·00	до Самбора, Хирова Івонича, Н. Санча,
8·15	з Самбора, М. Ляборча, Сянока, Хирова	9·20	до Іцкан, Калуша, Потутор
8·18	з Яворова	10·55	до Підволочиск, Одеси, Київа, Бродів, Делятина, Заліщик
8·50	з Кракова, Відня, Берлїна, Варшави, Праги	11·19	до Белзця, Сокаля, Любачева
10·05	з Коломиї, Жидачева, Потутор, Керезмезе	**2·00**	**посп.** до Підволочиск, Київа, Одеси, Бродів, Копичинець, Чорткова, Заліщик, Гусятина
10·35	з Ряшева, Лавочного, Калуша, Любачева	**2·40**	**посп.** Іцкан, Потутор, Калуша, Чорткова, Керезмезе
11·45	з Ярослава, Стрия, Борислава	**2·50**	**посп.** до Кракова, Відня, Берлїна, Праги
11·55	з Підволочиск, Гусятина, Копичинець, Козови	2·55	до Лавочного, Дрогобича, Калуша
1·30	**посп.** з Кракова, Берлїна, Відня, Праги, Н. Санча	4·10	до Ряшева, Любачева, Хирова.
1·40	**посп.** з Іцкан, Чорткова, Калуша, Заліщик, Кіц-	4·20	до Самбора, Хирова, Сянока
1·50	з Самбора, Ясла, Сянока, Івонича	5·50	до Коломиї, Жидачева, Керезмезе (¹/₅—³⁰/₉)
2·30	**посп.** з Підволочиск, Одеси, Київа, Бродів, Грималова, Гусятина, Копичинець, Козови	5·58	до Яворова
3·45	з Стрия, Тухлї (¹⁵/₆—³⁰/₉), Сколього (¹/₅—³⁰/₉)	6·25	до Лавочного, Пешту, Хирова, Борислава, Калуша
4·32	з Яворова	6·35	до Кракова, Відня, Берлина, Варшави, Праги,
5·00	з Сокаля, Белзця, Любачева	7·30	до Рави рускої
5·25	з Кракова, Берлїна, Відня, Праги, Осьвенціма	9·00	до Підволочиск, Київа, Одеси, Бродів
5·45	з Іцкан, Жидачова, Калуша, Новоселиці	10·05	до Перемишля (¹/₅—³⁰/₉ вкл.), Хирова, Івонича
8·40	**посп.** з Кракова, Відня, Берлина, Праги, Івонича	10·40	до Іцкан, Чорткова, Заліщик, Делятина, Сучави
9·10	з Іцкан, Чорткова, Потутор, Керезмезе	10·55	до Самбора, Хирова, Закопаного
9·50	з Самбора, Хирова, Сян ка, Ясла	11.00	до Кракова Відня, Вроцлава, Варшави
9·20	з Кракова, Відня, Берлїна, Варшави, Праги	11·05	до Підволочиск Івана п., Скали, Гусятина, Потутор
10·20	з Підволочиск, Київа, Одеси, Бродів, Копичинець, Заліщик, Скали, Івана пустого, Гусятина	11·10	до Стрия, Дрогобича, Борислава
10·50	з Лавочного, Пешту, Калуша, Борислава,	**12·45**	**посп.** до Кракова, Відня, Берлїна, Варшави, Праги
12·20	**посп.** з Іцкан, Яс, Царгорода, Жидачева, Заліщик	**2·51**	**посп.** до Іцкан, Керезмезе (від ¹/₅—³⁰/₉), Калуша
2·31	**посп.** з Кракова, Берлїна, Варшави, Відня, Праги	4·15	до Кракова, Відня, Вроцлава, Берлїна, Праги,
	на дворець „Підзамче“		**з двірця „Підзамче“**
7·00	з Підволочиск, Одеси, Київа, Бродів	6·43	до Підволочиск, Бродів, Київа, Одеси, Гусятина
2·15	**посп.** з Підволочиск, Київа, Одеси, Бродів,	11·15	до Підволочиск, Київа, Одеси, Бродів, Потутор
5·15	з Підволочиск, Київа, Одеси, Бродів, Заліщик, Потутор, Івана пустого, Скали, Гусятина, Грималова	**2·13**	**посп.** Підволочиск, Бродів, Київа, Одеси, Гусятина
10·02	з Підволочиск, Київа, Одеси, Бродів, Копичинець Чорткова, Заліщик, Івана п., Скали, Гусятина	9·23	до Підволочиск, Київа, Одеси, Бродів

ЛЬОКАЛЬНІ ПОЇЗДИ.

Приходять на головний дворець:

з Брухович від 14/5 вкл. 10/9 6·50, 7·50 рано, 9·55 передполуд. (тілько в неділї і римо-кат. сьвята), 1·46 попол. (тілько в неділї і р.-кат. сьвята); 3·05, 4·16, 5·00 попол., 7·41, 8·55 вечером.

з Янова 8·18 рано, 1·15, попол. (від 1/5 до 30/9 вкл.), 4·32 попол., 8·45 вечером (від 14/5 до 10/9 вкл.) і 9·25 вечером (від 14/5 до 10/9 тілько що неділї і сьвята).

зі Щирця 10·10 вечер (від 1/6 до 10/9 вкл. в неділї сьвята).

з Любіня 11·52 в ночи (від 14/5 до 10/9 вкл. що неділї і р.-кат. сьвята).

Відходять з головного двірця:

до Брухович від 14/5 до 10/9 вкл. 5·50 рано, 8·20 рано (тілько що неділї і сьвята р.-кат.); 12·30 по пол (тілько що неділї і сьвята р.-кат.), 2·10, 3·20 попол., 6·10, 7·30 і 7·55 веч.).

до Рави рускої 11·15 в ночи кождої неділї.

до Янова 6·55 рано, 9·15 передпол. (від 1/5 до 30/9 вкл.) 1·35 попол. (від 14/5 до 10/9 вкл. в неділї і сьвята). 3·08 попол. (від 14/5 до 30/9 вкл.) і 5·58 пополудни,

до Щирця 1·55 попол. (від 1/6 до 10/9 вкл. в неділї і сьвята)

до Любіня вел. 2·15 попол. (14/5 до 10/9 вкл. в нед. і сьвят

ЗАМІТКА: Час середно-европейский ріжнить ся від часу львівского о 36 мінут. а іменно 12 год. часу середно-европейского = 12. год. 36 мін. часу львівского. — Нічні години від 6. вечер до 5·59 рано обведено рамками. — Звичайні білєти їзди як і всякі инші білєти, ілюстровані провідники, розклади їзди і т. п. можна набувати в містовім бюрі ц. к. держ. зелїзниць, Пасаж Гавсмана ч. 9.

Видає і відповідає за редакцию: **Лев Лопатиньский.** З друкарні В. А. Шийковского.